

Konkurences padome

Par Negodīgas mazumtirdzniecības
prakses aizlieguma likuma
piemērošanu COVID-19 ārkārtējās
situācijas laikā

Tirgus uzraudzības noslēguma ziņojums

Rīga
2020

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	3
1. KP SKAIDROJUMS PAR NMPAL PIEMĒROŠANU COVID-19 ĀRKĀRTĒJĀS SITUĀCIJAS LAIKĀ.....	4
2. NEPĀRVARAMA VARA.....	6
2.1. Nepārvaramas varas jēdziens.....	6
2.2. Nepārvaramas varas noteikumi mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbības līgumos.....	8
3. MAZUMTIRGOTĀJU UN PIEGĀDĀTĀJU SADARBĪBA COVID-19 ārkārtējā situācijā	10
3.1. COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācija mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbībā	10
3.2. Mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbības izmaiņas.....	12
3.3. Preču atpakaļ atdošana.....	13
3.3.1. <i>Preču atpakaļ atdošanas noteikumi mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos.....</i>	13
3.3.2. <i>Preču atpakaļ atdošana COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā.....</i>	15
3.4. Sankciju piemērošana.....	16
3.4.1. <i>Līgumsodu noteikumi mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos</i>	16
3.4.2. <i>Līgumsodu piemērošana COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā.....</i>	18
3.5. Kopsavilkums	20
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	22

IEVADS

1. Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma (turpmāk – NMPAL) mērķis saskaņā ar šī likuma 2. pantu ir ierobežot mazumtirgotāja iepirkuma varas izmantošanu pret piegādātājiem, lai līdzsvarotu piegādātāju un mazumtirgotāju intereses mazumtirdzniecībā.
2. Nav šaubu, ka ārkārtējās situācijas pasludināšana valstī¹ (turpmāk – COVID-19 ārkārtējā situācija) ietekmēja arī mazumtirdzniecības sektoru. Šajā laikā ne tikai tika ierobežota mazumtirdzniecības vietu darbība, notika izmaiņas funkcionējošā loģistikas sistēmā, bet mainījās arī patērētāju paradumi – kamēr vienu pārtikas un nepārtikas preču pieprasījums vairākkārt pieauga, pēc citām pārtikas un nepārtikas precēm pieprasījums kritās. Tas atstāja ietekmi arī uz piegādātāju un mazumtirgotāju savstarpējām attiecībām. Ievērojot minēto, Konkurences padome (turpmāk – KP) ierosināja tirgus uzraudzību par NMPAL piemērošanu COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā.
3. Veiktās tirgus uzraudzības mērķis bija identificēt iespējamās mazumtirgotāju un piegādātāju savstarpējās sadarbības problēmas COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā un novērtēt minēto problēmu piedāvātos risinājumus, ievērojot NMPAL tvērumu. Padziļināti KP vērtēja mazumtirgotāju piemērotās sankcijas un preču atpakaļ atdošanas gadījumus COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā.
4. Lai sasniegtu tirgus uzraudzības mērķi, KP veica attālinātas, individuālas, strukturētas intervijas, pieprasot informāciju mazumtirgotājiem, tostarp arī iepirkumu grupām, kas saimniecisko darbību veic ikdienas patēriņa preču mazumtirdzniecības jomā un uz kurām attiecas NMPAL regulējums. Informācija tika saņemta no 16 mazumtirgotājiem.
5. Tāpat tirgus uzraudzības ietvaros tika aptaujātas piegādātāju asociācijas, kas apvieno pārtikas preču piegādātājus. Informācija tika saņemta no 16 piegādātājiem un piegādātāju asociācijām.
6. Uzraudzības laikā KP ieguva un izvērtēja mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtos piegādes līgumus, kā arī informāciju par preču atpakaļ atdošanu un mazumtirgotāju piemērotās sankcijas saviem piegādātājiem. Informācija iegūta par laika periodu no 12.03.2020. līdz 09.06.2020., kurā Latvijas Republikā pirmo reizi 2020. gadā tika izsludināta COVID-19 ārkārtējā situācija.

¹ Ministru kabineta 12.03.2020. rīkojums Nr. 103 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/313191-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu>, Ministru kabineta 09.06.2020. noteikumi Nr. 360 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/315304-epidemiologiskas-drosibas-pasakumi-covid-19-infekcijas-izplatibas-ierobezosana>.

1. KP SKAIDROJUMS PAR NMPAL PIEMĒROŠANU COVID-19 ĀRKĀRTĒJĀS SITUĀCIJAS LAIKĀ

- 7 Reaģējot uz COVID-19 ārkārtējo situāciju un apzinoties šīs situācijas ietekmi uz mazumtirdzniecības sektoru, KP 09.04.2020. publicēja preses relīzi ar aicinājumu mazumtirgotājiem izvairīties no NMPAL noteiktām aizliegtām darbībām pārtikas un nepārtikas preču mazumtirdzniecībā, īpaši akcentējot NMPAL noteikto aizliegumu preču atpakaļ atdošanai un netaisnīgu sankciju piemērošanu par preču nepiegādi. Vienlaicīgi KP izvietoja skaidrojumus (skat. 1. attēlu) savos kontos sociālajos tīklos Facebook, LinkedIn un Twitter. 27.04.2020. KP nosūtīja arī individuāli adresētas vēstules mazumtirgotājiem un tos pārstāvošām asociācijām.

1. attēls. KP skaidrojums par mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbību COVID-19 ārkārtējā situācijā sociālajos tīklos

Avots: KP izstrādāts

- 8 Saistībā ar preču atpakaļatdošanu KP akcentēja, ka NMPAL nerisina tirgus dalībnieku rīcību ārkārtējās situācijas apstākļos, kas pieļautu atkāpes no likuma ievērošanas un uzraudzības. Vienlaikus KP paskaidrojusi, ka jāņem vērā, ka ārkārtējā situācija ir iestājusies no uzņēmumu rīcības neatkarīgu iemeslu dēļ. Tāpēc tie mazumtirgotāji, kuri valsts noteikto ierobežojumu dēļ ir pārtraukuši savu saimniecisko darbību un kuri rakstiski ir vienojušies ar piegādātāju par preču atpakaļ atdošanu, turklāt piegādātājam pastāv iespēja realizēt preci citos kanālos, drīkst preci atdot atpakaļ. Šī atkāpe attiecas gan uz pārtikas, gan nepārtikas preču mazumtirgotājiem. KP par šādu rīcību nepiemēros atbildību mazumtirgotājiem saskaņā ar NMPAL noteikto. Tomēr arī šādos gadījumos mazumtirgotājiem, atdodot preces atpakaļ, nepieciešamības gadījumā ir jāspēj pamatot, ka preču atdošana tiešā veidā izriet no valstī noteiktās ārkārtējās situācijas ierobežojumiem.
- 9 Savukārt attiecībā uz sankciju piemērošanu par līguma noteikumu pārkāpumu KP norādījusi, ka ārkārtējā situācijā ievērojami pieaug arī atsevišķu preču grupu pieprasījums. Ir gadījumi, kad preču pasūtījuma apjomi strauji palielinās, pat par 100 % un vairāk, ja salīdzina ar iepriekš veiktajiem regulārajiem pasūtījumiem. Tādējādi piegādātājs izejvielu trūkuma vai citu objektīvu apstākļu dēļ nespēj noteiktajā laikā vai apjomā nodrošināt nepieciešamo piegādi. KP uzsver, ka nav

pieļaujams, ka mazumtirgotājs šādās situācijās piemēro piegādātājiem sankcijas, kuras saskaņā ar NMPAL ir uzskatāmas par netaisnīgām un nepamatotām.

- 10 Analizējot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegtās atbildes par iepazīšanos ar KP skaidrojumiem par mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbību COVID-19 ārkārtējā situācijā, KP secina, ka lielākā daļa tirgus dalībnieku ar tiem bija iepazinušies². No 09.04.2020. KP publiskotās preses relīzes ar skaidrojumiem bija iepazinušies 12 mazumtirgotāji un 12 piegādātāji. Četri no aptaujātiem mazumtirgotājiem uzzinājuši par KP skaidrojumu par NMPAL piemērošanu COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, tikai saņemot 27.04.2020. tiem individuāli nosūtītas vēstules. Viens no aptaujātiem mazumtirgotājiem norādījis, ka iepazinies ar KP skaidrojumu par mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbību COVID-19 ārkārtējā situācijā, kas tika publiskots sociālajos tīklos. Divi no aptaujātiem piegādātājiem norādījuši, ka tie nebija iepazinušies ar KP skaidrojumu.
- 11 Visi tirgus uzraudzības ietvaros aptaujātie mazumtirgotāji apstiprināja, ka KP skaidrojumi tika ņemti vērā. Vienlaikus piegādātāji, lai gan novērtēja vairāku mazumtirgotāju pretimnākošo rīcību, atsevišķos gadījumos tomēr skaidroja, ka daži mazumtirgotāji piemēroja līgumsodus, neskatoties uz problēmām, ar kurām nācās saskarties visiem tirgus dalībniekiem. Tādējādi piegādātāju atbildes arī izgaismo to, ka sadarbība ar mazumtirgotājiem COVID-19 ārkārtējās situācijā nebija atšķirīga no sadarbības ierastajā laikā.
- 12 Mazumtirgotāji un piegādātāji savstarpējās attiecībās ņēmuši vērā informāciju par COVID-19, kas bija publiskota Eiropas Komisijas, Ministru kabineta, ministriju, KP un oficiālā izdevēja "Latvijas Vēstnesis" tiešsaistē.

² Tirgus dalībnieki varēja sniegt vairākas atbildes par to, kā iepazinušies ar KP skaidrojumiem.

2. NEPĀRVARAMA VARA

- 13 Šajā nodaļā tiek aplūkots nepārvaramas varas jēdziena iespējamā piemērošana piegādātāju un mazumtirgotāju savstarpējās attiecībās, kuras noregulē NMPAL, tai skaitā, vai NMPAL ietvaros ārkārtējās situācijas izsludināšana konstituē nepārvaramu varu un vai var pamatot preču piegādes termiņu un apjomu izmaiņas, kā arī tiek apkopota mazumtirgotāju un piegādātāju sniegtā informācija par nepārvaramas varas noteikumiem to starpā noslēgtajos līgumos.

2.1. Nepārvaramas varas jēdziens

- 14 Latvijas Republikas Civillikuma (turpmāk – CL) 1587. pantā ir nostiprināts *pacta sunt servanda* princips, proti, tiesīgi noslēgti līgumi ir jāpilda, savukārt no CL 1716. panta izriet, ka par saistību neizpildi vispār, nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) ir piemērojams līgumsods. CL par apstākli, kas atbrīvo no atbildības par līguma nepildīšanu, atzīst nepārvaramu varu.³
- 15 Sakarā ar COVID – 19 izplatības ierobežojošajiem pasākumiem aktuāls kļuva jautājums, vai ārkārtējās situācijas izsludināšana un, pamatojoties uz to, noteiktie ierobežojumi ir uzskatāmi par nepārvaramas varas apstākļiem civiltiesiskās attiecībās.
- 16 Tieslietu ministrija ir paudusi viedokli⁴, ka ārkārtējās situācijas izsludināšana pati par sevi nekonstituē nepārvaramas varas apstākļus, proti, fakts, ka valstī ir ārkārtējā situācija pats par sevi nav uzskatāms par nepārvaramas varas apstākli. Citi autori pauž līdzīgu viedokli, papildus norādot, ka, ja ne ārkārtējās situācijas izsludināšana ir atzīstama par nepārvaramu varu, tad atsevišķos, individuāli vērtējamos gadījumos ārkārtējās situācijas laikā noteiktie ierobežojumi var radīt nepārvaramas varas apstākļus konkrētu saistību izpildē.⁵ Lai vērtētu nepārvaramu varu ārkārtējās situācijas kontekstā, būtu jānoskaidro nepārvaramas varas jēdziena saturs.
- 17 Jēdziens nepārvarama vara ir ģenerālklausula, attiecīgi katrā konkrētajā situācijā ir piepildāms ar saturu. Latvijas Republikas normatīvajos aktos nav atrodams izsmeļošs tādu apstākļu saraksts, kuri būtu atzīstami par nepārvaramu varu. Jēdziens ir pārņemts no romiešu tiesībām *vis maior* (vislielākais spēks, vislielākā vara - latīņu val.) un plaši pazīstams Eiropā, kur lieto francisko vārdkopu – *force majeure*.
- 18 Latvijā tiesu praksē nepārvaramas varas konstatācijai izmanto kritērijus, kas atvasināti no ANO 11.04.1980. (Vīnes) Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem 79. panta, kas nosaka, ka puse neatbild par jebkuras

³ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Torgāns K., Grūtups A., Balodis K., u.c., Rīga: *Mans īpašums*, 1998, 118.lpp.

⁴ Tieslietu ministrija. Tieslietu ministrijas skaidrojums par nepārvaramas varas apstākli civiltiesiskās attiecībās. Jurista Vārds, 11.06.2020. Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/276763-tieslietu-ministrijas-skaidrojums-par-neparvaramas-varas-apstakli-civiltiesiskas-attiecibas/>

⁵ Jarkina V., Niklase K. Nepārvarama vara kā pamats līguma izbeigšanai un nepieciešamie Civillikuma grozījumi. Jurista vārds, 30.06.2020, Nr.26 (1136), 17-21.lpp.; Berlaus E., Andersone I., Leitens G. Covid-19 nepārvaramas varas apstākļi līgumattiecībās. 19.03.2020. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/314305-covid-19-ka-neparvaramas-varas-apstaklis-ligumattiecibas-2020>

savas saistības neizpildīšanu, ja pierādīts, ka tā bija tāda šķēršļa radīta, kuru puse nespēj kontrolēt, no puses saprātīgi nevarēja gaidīt šī šķēršļa ņemšanu vērā, līgumu slēdzot, vai izvairīšanos no šī šķēršļa, vai šķēršļa vai tā seku pārvarēšanu, šķērslis nav puses vai tās kontrolē esošas personas rīcības dēļ. Tātad, lai atzītu notikumu vai šķērslī par nepārvaramu varu, ir vienlaicīgi jākonstatē četri kritēriji:

- 1) notikums, no kura nav iespējams izvairīties un kura sekas nav iespējams pārvarēt;
- 2) saprātīga persona līguma noslēgšanas brīdī nevarēja to paredzēt;
- 3) notikums nav radies puses vai tās kontrolē esošas personas rīcības dēļ;
- 4) notikums saistību izpildi padara ne tikai apgrūtināšu, bet neiespējamu.⁶

Salīdzinājumam arī Eiropas Savienības tiesa (turpmāk – EST) ir norādījusi, ka nepārvaramas varas un neparedzētu apstākļu jēdzieni ietver kā objektīvus, tā arī subjektīvus elementus, kur pirmie minētie attiecas uz neparastiem un ārpus ieinteresētas personas ietekmes esošiem apstākļiem, bet pēdējie – uz attiecīgās personas pienākumu nodrošināties pret neparasta notikuma sekām, veicot bez pārmērīgām pūlēm atbilstošus pasākumus.⁷

- 19 Vienlaikus minētie kritēriji attiecas uz situācijām, kad puses līgumā nav pielīgušas gadījumus, kurus tās uzskata par nepārvaramas varas apstākļiem. Tādā gadījumā nepārvarama vara tiek konstatēta pēc tiesu praksē nostiprinātajiem kritērijiem, kuriem jāizpildās kumulatīvi. Jāņem vērā, ka katrs gadījums ir jāvērtē individuāli, nav iespējams konkrēti definēt, kādi apstākļi attiecībā uz piegādātājiem visās piegādes realizēšanas situācijās būtu nepārvaramas varas apstākļi. Svarīgi ir nošķirt nepārvaramas varas gadījumus no līguma izpildes grūtībām – kad kāds notikums būtiski maina līguma līdzsvaru, taču nepadara to par neizpildāmu.⁸ Tāpat jāņem vērā, kad saistība starp mazumtirgotāju un piegādātāju tika nodibināta – ja pirms ārkārtējās situācijas izsludināšanas, tad ārkārtējā situācijā piegādātājam radītie ierobežojumi būtu uzskatāmi par tādiem, kurus nevarēja paredzēt, savukārt, ja saistības nodibinātas pēc ārkārtējās situācijas izsludināšanas, ierobežojumi bija sagaidāmi un vēlāk zināmi.⁹
- 20 Parasti līgumos ir ietverts uzskaitījums, ko puses atzīst par nepārvaramas varas apstākļiem. Tādā gadījumā tas, vai ārkārtējās situācijas laikā noteiktie ierobežojumi ir atzīstami par nepārvaramu varu, ir atkarīgs no līguma. Līgumā ietvertā nepārvaramas varas definīcija var būt slēgta vai atvērta. Ja tā ir slēgta un nepiemin epidēmijas vai valsts noteiktus ierobežojumus kā nepārvaramu varu, piemēram, epidēmijas laikā, tad atsaukties uz nepārvaramas varas apstākļiem nebūs iespējams. Savukārt, ja definīcija paliek atvērta, proti, ir neizsmeļošs apstākļu uzskaitījums, kas beidzas ar vārdiem "un tamlīdzīgi", tad tie apstākļi, kas nav uzskaitīti konkrēti, var būt un nebūt nepārvarama vara. Svarīga ir konkrētā situācija, līguma saistības raksturs, izpildes vieta, līguma noslēgšanas brīdī saprātīgi

⁶ AT 26.01.2011 spriedums SKC-11/2011, *SIA "Arka Investīcijas"* 10.2.punkts; AT 12.12.2014. spriedums SKC-179/2014, 11.2. punkts.

⁷ EST (sestā palāta) 08.11.2007. rīkojums lietā C 242/07 P *Beļģijas Karaliste pret Eiropas Kopienų Komisiju*, 17. rindkopa. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=0DEB5CE2344DA7A742E474E13AD13CC0?text=&docid=70419&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=firs&t&part=1&cid=17936531>

⁸ AT 26.01.2011 spriedums SKC-11/2011, *SIA "Arka Investīcijas"*, 10.3. punkts.

⁹ Tieslietu ministrija. Tieslietu ministrijas skaidrojums par nepārvaramas varas apstākli civiltiesiskās attiecībās. Jurista Vārds, 11.06.2020. Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/276763-tieslietu-ministrijas-skaidrojums-par-neparvaramas-varas-apstakli-civiltiesiskas-attiecibas/>

paredzamais¹⁰, kā arī tas, vai starp apstākli, kas tiek uzskatīts par nepārvaramu varu, un līguma izpildes neiespējamību pastāv cēlonisks sakars.

- 21 KP ieskatā minētais skaidrojums ir novērtējams kontekstā ar NMPAL 6. panta pirmās daļas 11. punktā un 7. panta 5. punktā ietverto aizliegumu mazumtirgotājam piemērot piegādājam netaisnīgas un nepamatotas sankcijas. Un attiecīgi tādas sankcijas, kas noteiktas apstākļos, kad pastāv objektīvi iemesli saistību neizpildei, turklāt šie objektīvie iemesli ir tiešā cēloniskā sakarā ar piegādātāja nespēju veikt saistību izpildi, ir uzskatāmas netaisnīgām un nepamatotām. Savukārt piegādātājam ir jāņem vērā, ka tam kā "krietnam un rūpīgam saimniekam" ir pienākums par nepārvaramas varas apstākļa iestāšanos, tiklīdz tas tiek konstatēts, nekavējoties ziņot mazumtirgotājam. Tāpat piegādātājam ir jābūt gatavam pierādīt, ka tas veicis visas nepieciešamās darbības, lai līgumu izpildītu, un tam nebija iespējams pārvarēt attiecīgos ārkārtējās situācijas ierobežojumu radītos šķēršļus līguma izpildei.

2.2. Nepārvaramas varas noteikumi mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbības līgumos

- 22 *Force majeure* jeb nepārvaramas varas noteikumi ir paredzēti teju visos mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtajos līgumos (skat. 2. attēlu). Lielākā daļa no aptaujātiem mazumtirgotājiem norādījuši, ka to līgumos ar piegādātājiem ir *force majeure* jeb nepārvaramas varas noteikumi. Viens mazumtirgotājs norādījis, ka tā līgumos ar piegādātājiem nav nepārvaramas varas noteikumu. Vienlaicīgi arī lielākā daļa piegādātāju norādījuši, ka līgumos ar mazumtirgotājiem ir paredzēti nepārvaramas varas noteikumi, un tikai viens piegādātājs norādījis, ka tā līgumā nav paredzēti šādi noteikumi.

2. attēls. Mazumtirgotāju un piegādātāju atbildes par *force majeure* jeb nepārvaramas varas noteikumu esamību līgumos

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 23 Nepārvaramas varas apstākļu uzskaitījums mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos, kuros šie apstākļi ir uzskaitīti, nav izsmeljošs. Nepārvaramas varas apstākļi, kas uzskaitīti mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos un dod tiem pamatu izvairīties no saistību izpildes, iedalāmi šādās kategorijās:
- karš vai bruņoti konflikti;
 - terora akti;
 - masu nemieri;
 - streiki;
 - stihiskās nelaimes vai dabas katastrofas;

¹⁰ Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 72.lpp.

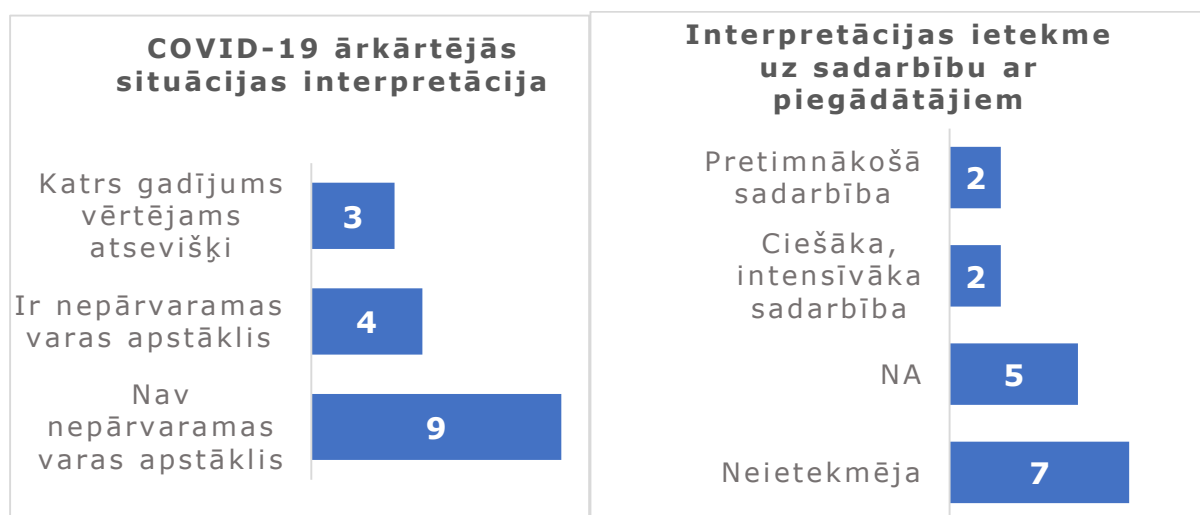
- cilvēku izraisītas katastrofas;
 - politiski-ekonomiskā rakstura valstu rīcība (piemēram, blokāde un embargo);
 - valdības un valsts varas iestāžu akti un rīcība.
- 24 Mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtajos līgumos ir uzskaitīti arī apstākļi, kas netiek uzskatīti par nepārvaramas varas apstākļiem un attiecīgi nedod līgumslēdzējiem tiesības izvairīties no līgumsaistību izpildes. KP konstatējusi šādus apstākļus, kas netiek uzskatīti par nepārvaramas varas apstākļiem:
- preču, kas nepieciešamas līgumsaistību izpildei, neesamība tirgū;
 - finanšu resursu trūkums saistību izpildei;
 - valsts iestāžu pasludinātas ārkārtējas situācijas, ja to ierobežojumi tiešā vai cēloniskā veidā neietekmēja saistību izpildi.
- 25 Ievērojot minēto, arī daļa mazumtirgotāju un piegādātāju norādījuši, ka ārkārtējās situācijas izsludināšana nav viens no nepārvaramas varas apstākļiem, ņemot vērā, ka tas specifiski atrunāts līgumā. Tomēr jāņem vērā, ka līgumos iekļautie nosacījumi valsts iestāžu pasludinātās ārkārtējās situācijas neparedz kā nepārvaramu varu, ja ierobežojums nav cēloniskā sakarā ar saistību izpildi. Tādējādi KP ieskatā to mazumtirgotāju un piegādātāju, kuru līgumos ir šāda norāde, sadarbība valstī izsludinātās COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā ir vērtējama, ņemot vērā nepārvaramas varas iespējamo ietekmi, ja tā ir tiešā cēloniskā sakarā ar saistību izpildi. Turklāt arī jāņem vērā, ka COVID-19 ārkārtējā situācija ir ietekmējusi mazumtirdzniecības sektoru gan tieši, apturot vai ierobežojot mazumtirgotāju darbību, gan arī netieši – patērētāju paradumu maiņas gadījumā ir mainījies preču pieprasījums, kas noticis salīdzinoši pēkšņi, tādējādi pirmšķietami norādot uz cēloniskā sakara esamību.
- 26 Papildus KP arī konstatē, ka mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtajos līgumu noteikumos saistībā ar nepārvaramas varas apstākļu iestāšanos tam līgumslēdzējam, kas nevar izpildīt savas saistības nepārvaramas varas apstākļu dēļ, jāpaziņo otram līgumslēdzējam rakstiski par šādu apstākļu iestāšanos. Taču ne vienmēr mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtajos līgumos ir noteikts, cik ilgā laikā jāpaziņo otram par nepārvaramas varas apstākļiem, lai atsvabinātos no līgumsaistību izpildes. Šāda neprecizitāte iespējams var radīt nenoteiktību piegādātāju un mazumtirgotāju sadarbībā.

3. MAZUMTIRGOTĀJU UN PIEGĀDĀTĀJU SADARBĪBA COVID-19 ārkārtējā situācijā

- 27 Šajā nodaļā tiek aplūkota informācija, ko mazumtirgotāji un piegādātāji bija snieguši par to COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretāciju kā nepārvaramas varas apstākli, mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbības izmaiņām, kā arī par preču atpakaļ atdošanu un sankciju piemērošanu COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā.

3.1. COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācija mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbībā

- 28 Lielākā daļa mazumtirgotāju nav interpretējuši COVID-19 ārkārtējo situāciju kā nepārvaramas varas apstākli (skat. 3. attēlu). Savukārt ¼ mazumtirgotāju norādīja, ka COVID-19 ārkārtējo situāciju interpretēja kā nepārvaramas varas apstākli savā sadarbībā ar piegādātājiem. Daži mazumtirgotāji norādījuši, ka interpretējuši katru gadījumu atsevišķi.

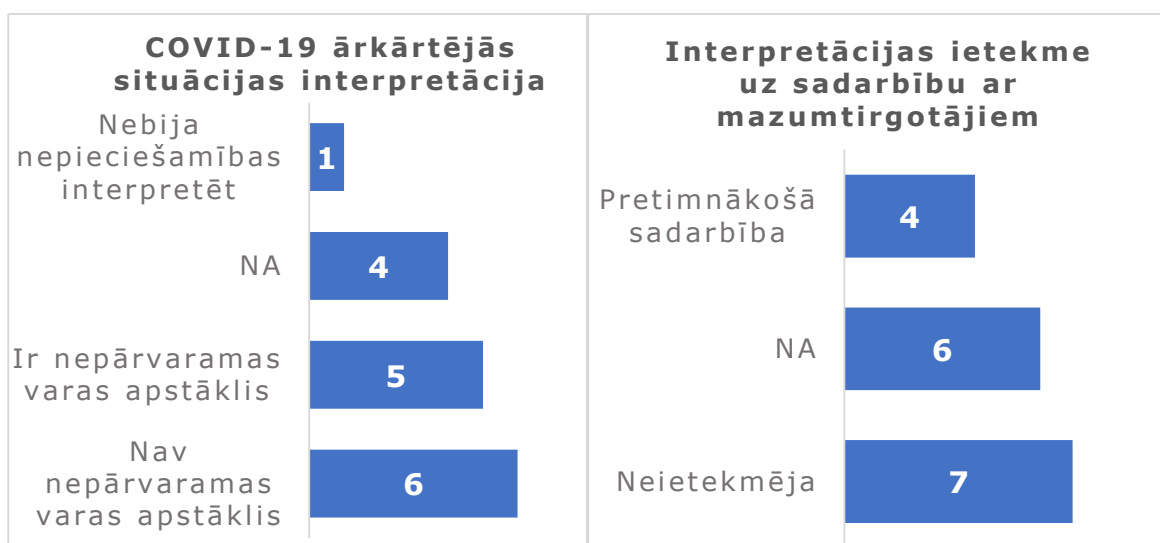
3. attēls. Mazumtirgotāju atbildes par COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretāciju kā nepārvaramas varas apstākli sadarbībai ar piegādātājiem

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 29 Viens no mazumtirgotājiem, kas sniedza atbildi, ka tas interpretējis katru gadījumu atsevišķi, un divi mazumtirgotāji, kas sniedza atbildes, ka tie nav interpretējuši COVID-19 ārkārtējo situāciju kā nepārvaramas varas apstākli, norādījuši, ka savos vērtējumos par COVID-19 ārkārtējās situācijas atbilstību nepārvaramas varas apstākļiem vadījušies no Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta sprieduma lietā SKC-11/2011¹¹.

¹¹ AT 26.01.2011 spriedums SKC-11/2011, SIA "Arka Investīcijas". SIA "Arka Investīcijas" cēlusi prasību pret SIA "Post-Nevada" par nomas līguma izbeigšanu, nomas maksas parāda piedziņu, savukārt SIA "Post-Nevada" cēlusi pretprasību par nomas līguma atcelšanu un samaksātās drošības naudas piedziņu. Starp pusēm noslēgtajā nomas līgumā kā nepārvaramas varas apstākļi iekļauti gadījumi, kad tiek pieņemti administratīvi akti, kas padara neiespējamu vienas vai otras puses darbību. Rīgas dome neizsniedza atļauju spēļu zāles atvēršanai SIA "Post-Nevada" iznomātajās telpās, atbildētājs uz to atsaucas kā uz nepārvaramas varas apstākli. Taču tiesas ieskatā kumulatīvi neizpildās sprieduma 10.2. punktā minētie nepārvaramas varas kritēriji, proti, atbildētājs varēja paredzēt neiespējamību izmantot nomātās telpas, ja pašvaldība nepiešķirs atļauju azartspēļu zāles

- 30 Taču lielākā daļa mazumtirgotāju sniedza atbildi, ka to COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācija nav ietekmējusi to sadarbību ar piegādātājiem (skat. 3. attēlu). Divi mazumtirgotāji norādījuši, ka to sadarbība ar piegādātājiem ir kļuvusi ciešāka un intensīvāka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā. Tikpat daudz mazumtirgotāju norādījuši, ka to sadarbība ir kļuvusi pretimnākošāka gan no pašu mazumtirgotāju, gan no piegādātāju puses. Savukārt pieci mazumtirgotāji, kas sniedza atbildi, ka tie neuzskata COVID-19 ārkārtējo situāciju kā nepārvaramas varas apstākli, nav norādījuši, kā COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācija ietekmējusi to sadarbību ar piegādātājiem. Iespējams, tas nozīmē, ka šo mazumtirgotāju sadarbība ar piegādātājiem nav mainījusies COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā.
- 31 Sniedzot atbildi uz jautājumu, vai mazumtirgotāja COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācija sadarbībā ar dažādiem piegādātājiem ir bijusi atšķirīga, visi mazumtirgotāji, kas sniedza atbildi uz šo jautājumu, norādījuši, ka to interpretācija ir bijusi vienāda attiecībā uz visiem piegādātājiem. Vienlaicīgi mazumtirgotāji norādījuši, ka arī pieeja, kādu tie izmantoja, vērtējot, vai konkrētajā situācijā COVID-19 ārkārtējā situācija interpretējama kā nepārvaramas varas apstāklis, ir bijusi vienāda visos gadījumos.
- 32 Seši piegādātāji norādījuši, ka tie nebija interpretējuši COVID-19 ārkārtējo situāciju kā nepārvaramas varas apstākli. Vienlaicīgi pieci piegādātāji atbildējuši, ka interpretējuši COVID-19 ārkārtējo situāciju kā nepārvaramas varas apstākli (skat. 4. attēlu). Viens respondents norādījis, ka tam nebija nepieciešamība pēc COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācijas. Savukārt četri piegādātāji un to pārstāvošās asociācijas nav sniegušas atbildi par COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretāciju.

4. attēls. Piegādātāju atbildes par COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretāciju kā nepārvaramas varas apstākli sadarbībai ar mazumtirgotājiem

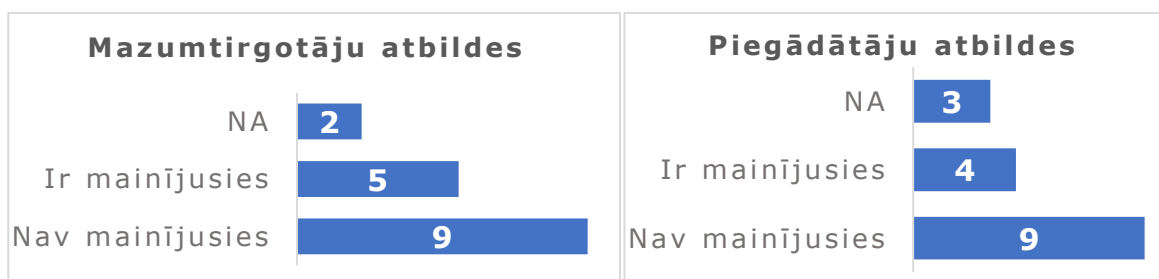
Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

atvēršanai. Tāpat tiesa atzina, ka atbildētāja telpas varēja izmantot gan azartspēļu zāles, gan kafejnīcas vajadzībām, līdz ar to, lai gan nomas līguma izpildes izmaksas atbildētājam pieaug, tas nepadara līguma izpildi par neiespējamu, bet gan par apgrūtināšu. Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts nekonstatēja nepārvaramas varas apstākļus līgumattiecībās starp pusēm.

- 33 Lielākā daļa piegādātāju un to pārstāvošo asociāciju norādīja, ka to COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācija nav ietekmējusi sadarbību ar mazumtirgotājiem. Četri piegādātāji norādījuši, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā saskaršies ar pretimnākšanu no mazumtirgotāju puses, jo tie nebija piemērojuši sankcijas par līgumu noteikumu pārkāpumiem (piemēram, par piegādes kavēšanos) no piegādātāju puses.
- 34 Piegādātāji un to pārstāvošās asociācijas, kas sniedza atbildi uz jautājumu, vai piegādātāja COVID-19 ārkārtējās situācijas interpretācija sadarbībā ar dažādiem mazumtirgotājiem ir bijusi atšķirīga, pārsvarā norādījuši, ka interpretācija nebija atšķirīga. Viens respondents atbildēja, ka interpretācija ir bijusi atšķirīga, jo, neskatoties uz paziņojumiem, kurus tas sniedzis mazumtirgotājiem par neiespējamību izpildīt pasūtījumu pilnā apjomā COVID-19 ārkārtējās situācijas izraisīto seku dēļ, daudzi mazumtirgotāji bija piemērojuši līgumsodus.

3.2. Mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbības izmaiņas

- 35 Uz KP jautājumu, vai mazumtirgotāju un to piegādātāju sadarbība bija mainījusies COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, lielākā daļa mazumtirgotāju sniedza atbildes, ka sadarbība ar piegādātājiem nav mainījusies vai būtiski nav mainījusies (skat. 5. attēlu). Pieci mazumtirgotāji norādīja, ka to sadarbība ar piegādātājiem COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā bija mainījusies. Vienlaicīgi gan tie mazumtirgotāji, kas atbildēja noraidoši par izmaiņām sadarbībā ar to piegādātājiem, gan tie mazumtirgotāji, kas apstiprināja, ka to sadarbība ar piegādātājiem bija mainījusies, norādīja, ka sadarbība kļuvusi ciešāka, intensīvāka un pretimnākošāka.

5. attēls. Mazumtirgotāju un piegādātāju atbildes par izmaiņām sadarbībā COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 36 Mazumtirgotāji norādījuši, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā tika mainīti preču piegāžu grafiki gan starptautisko pārvadājumu ierobežojumu, gan pircēju plūsmas samazinājuma un tādējādi preču aprites palēninājuma dēļ. Viens mazumtirgotājs norādījis, ka piegādātāji COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā tam izvirzījuši pārmērīgas prasības, tostarp par pirmstermiņa apmaksas un priekšapmaksas veikšanu, kā arī piemērojuši tam līgumsodus par apmaksas termiņu neievērošanu.
- 37 Arī piegādātāji un to pārstāvošās asociācijas par sadarbības izmaiņām COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā atbildēja līdzīgi kā mazumtirgotāji (skat. 5. attēlu). Vienlaicīgi mazāk piegādātāju atbildējuši, ka sadarbība ar mazumtirgotājiem bija mainījusies. Arī piegādātāji, kas atbildēja gan apstiprinoši, gan noraidoši uz jautājumu par sadarbības izmaiņām COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, norādījuši uz preču piegāžu grafiku maiņu pasūtījumu apjoma samazināšanās dēļ. Savās atbildēs piegādātāji norādījuši, ka tie saskārušies ar ļoti dažādu attieksmi no mazumtirgotāju puses COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā: daļa mazumtirgotāju

nevēlējās iedziļināties problēmās, ar kurām saskārušies piegādātāji COVID-19 ārkārtējās situācijas seku dēļ, kā rezultātā nevarēja atbilstoši izpildīt līgumu noteikumus.

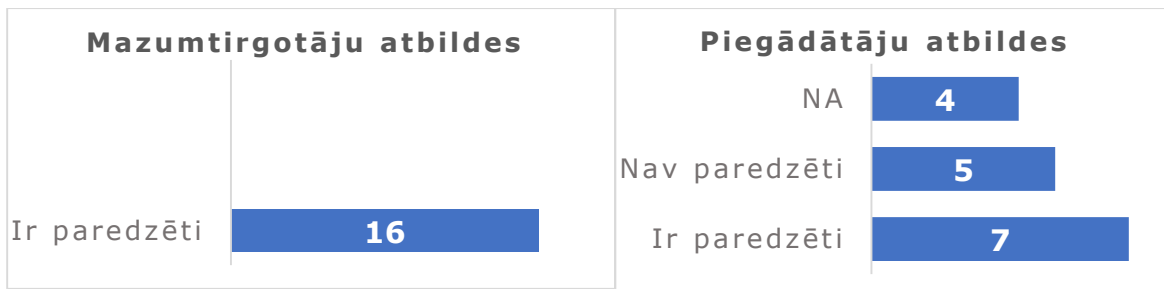
- 38 Lielākā daļa mazumtirgotāju un piegādātāju uz jautājumu par noslēgtām papildu vienošanām, vienpusējām apņemšanām un mazumtirgotāju norādījumiem saistībā ar preču piegādi, soda sankcijām vai preču atpakaļ atdošanu COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā sniedza atbildes, ka tādu nebija. Taču no atbildēm uz citiem jautājumiem KP tomēr secina, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā tika slēgtas papildus vienošanās, kā arī mazumtirgotāji paziņoja par vienpusējām apņemšanām un deva norādījumus.
- 39 Papildus vienošanās tika slēgta gan pēc mazumtirgotāju, gan pēc piegādātāju iniciatīvas. Pēc mazumtirgotāju iniciatīvas COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā tika slēgtas vienošanās, lai pagarinātu apmaksas termiņus par saņemtajām precēm, jo pircēju plūsmas krituma dēļ palēninājusies preču aprite. Savukārt pēc piegādātāju iniciatīvas tika slēgtas papildu vienošanās par izmaiņām piegādājamo preču apjomā, lai attiecīgi netiktu piemērotas soda sankcijas par pasūtījumu neizpildi.
- 40 Vienpusējās apņemšanās bija uzņēmušies gan mazumtirgotāji, gan piegādātāji. Vienpusējās apņemšanās bija saistītas ar soda sankciju nepiemērošanu par līguma noteikumu neizpildi COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā. Par šādām apņemšanām mazumtirgotāji un piegādātāji vai nu paziņoja viens otram, vai klusējot nepiemēroja soda sankcijas par līguma noteikumu neizpildi COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā.
- 41 Lielākā daļa mazumtirgotāju norādījumu COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā bija saistīti ar piesardzības pasākumu ievērošanu COVID-19 izplatības mazināšanai. Vienlaicīgi mazumtirgotāji izsūtījuši saviem piegādātājiem šāda satura vēstules:
- 1) ar aicinājumu necelt cenas ārkārtējās situācijas laikā;
 - 2) informatīvus aicinājumus bez pamatota iemesla ļaunprātīgi neizmantojot radušos situāciju.

3.3. Preču atpakaļ atdošana

- 42 NMPAL 6. panta pirmās daļas 8. punkts aizliedz mazumtirgotājiem izvirzīt prasību piegādātājiem pieņemt atpakaļ nepārdotās pārtikas preces. Tiesību norma paredz šādus izņēmumus, uz kuriem preču atpakaļ atdošanas ierobežojums neattiecas:
- nekvalitatīvas preces;
 - jaunas, patērētājiem nezināmas pārtikas preces, kuru piegādes vai tās apjoma palielinājuma iniciators ir piegādātājs.

3.3.1. Preču atpakaļ atdošanas noteikumi mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos

- 43 Tirgus uzraudzībā tika konstatēts, ka līgumos starp mazumtirgotājiem un piegādātājiem noteikumi par preču atpakaļ atdošanu pārsvarā ir iepriekš paredzēti (skat. 6. attēlu).

6. attēls. Mazumtirgotāju un piegādātāju atbildes par preču atpakaļ atdošanas noteikumiem to starpā noslēgtajos līgumos

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 44 Kā iemesli preču atpakaļ atdošanai mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos tiek minēti preces neatbilstība kvalitātes prasībām, garantijai, marķējumam, drošības rādītājiem, sortimentam, iepirkuma cenai, kā arī preces bojāta iepakojuma gadījumā. Preču atbilstības pārbaude tiek veikta dažādos posmos: gan pieņemot uz mazumtirgotāja noliktavu vai mazumtirdzniecības vietu atvestas preces, gan sekojot līdzi, kamēr prece atrodas mazumtirgotāja noliktavā vai mazumtirdzniecības vietās, gan kad precī iegādājies patērētājs.
- 45 Uz KP jautājumu par dažādu preču atpakaļ atdošanas noteikumu formulējumu līgumos ar dažādiem piegādātājiem lielākā daļa mazumtirgotāju snieguši atbildi, ka pārsvarā to līgumu noteikumi ir vienādi visiem piegādātājiem. Gadījumi, kad preču atpakaļ atdošanas noteikumi ar dažādiem piegādātājiem atšķiras, skaidrojami ar līgumu noslēgšanas laika posmu, t.i. mazumtirgotāji periodiski aktualizē standarta līgumu noteikumus. Savukārt piegādātāji un to pārstāvošās asociācijas norādījušas, ka atpakaļ atdošanas noteikumu formulējumi atšķiras tādēļ, ka tipveida līgumu noteikumi ir atšķirīgi dažādiem mazumtirgotājiem, ar kuriem ir noslēgti līgumi.
- 46 KP konstatē, ka atsevišķu mazumtirgotāju līgumos ar piegādātājiem norādīts, ka atdot atpakaļ drīkst arī jebkuras citas preces, ja mazumtirgotājs ar piegādātāju ir vienojušies par šo preču atpakaļ atdošanas noteikumiem. KP atgādina, ka NMPAL 6. panta pirmās daļas 8. punkts aizliedz mazumtirgotājiem izvirzīt prasību piegādātājiem pieņemt atpakaļ nepārdotās pārtikas preces un paredz tikai divus izņēmuma gadījumus, uz kuriem preču atpakaļ atdošanas ierobežojums neattiecas. Tāpēc jebkuras citas preces, kuru atpakaļ atdošana nav paredzēta NMPAL 6. panta pirmās daļas 8. punktā, ja pat mazumtirgotājs ar piegādātāju ir vienojušies par šo preču atpakaļ atdošanas noteikumiem, ir aizliegts atdot atpakaļ.
- 47 KP informē, ka nepārtikas preču atpakaļ atdošanas kārtība atšķiras no NMPAL 7. panta 4. punkta noteikumiem. Nepārtikas preču atpakaļ atdošana, ja tās iniciators ir piegādātājs, netiek uzskatīta par NMPAL pārkāpumu, un mazumtirgotājiem par konkrētās normas pārkāpumu netiks piemērots naudas sods.¹²
- 48 Analizējot mazumtirgotāju un piegādātāju slēgtus līgumu noteikumus attiecībā uz preču atpakaļ atdošanas procedūru, KP konstatē, ka sniegtā informācija neliecina, ka mazumtirgotāji būtu ņēmuši vērā KP norādījumus par atdodamo nekvalitatīvo preču izsekojamību. KP kopsavilkumā par NMPAL piemērošanas problēmām maizes piegādes mazumtirdzniecībā KP norādījusi, ka mazumtirgotājiem ir jānodrošina, lai

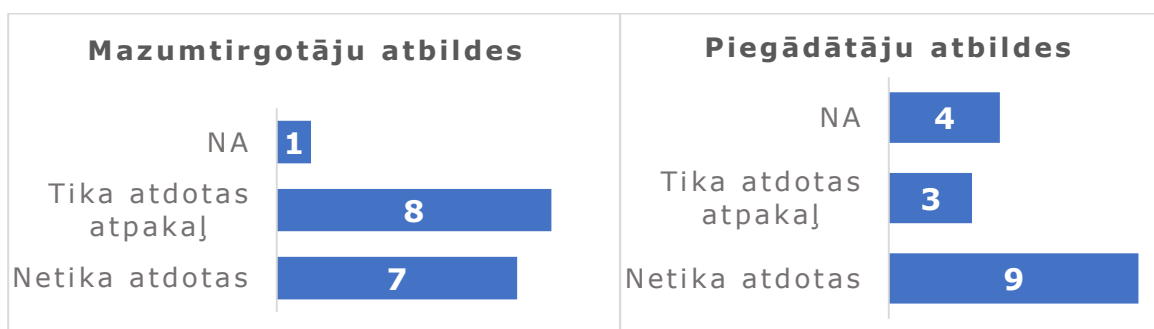
¹² Konkurences padome. Jaunā Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma uzraudzība atklāj būtiskākās problēmas. 02.06.2016. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/jauna-negodigas-mazumtirdzniecibas-prakses-aizlieguma-likuma-uzraudziba-atklaj-butiskakas-problemas-0>

preces, kas tika atzītas par nekvalitatīvām, būtu iespējams izsekot.¹³ KP atgādina, ka šāda pieeja attiecināma ne tikai uz maizi un svaigi ceptiem miltu izstrādājumiem, bet arī uz visām citām precēm. Līdz ar to, lai izvairītos no iespējama NMPAL prasību neievērošanas riska, iegūtā informācija liecina, ka joprojām uzlabojama procedūra par preču, kas atzītas par nekvalitatīvām, izsekojamību.

- 49 KP arī konstatē, ka, noformējot nekvalitatīvu preču atpakaļ atdošanu, atsevišķu mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos ir paredzēta aktu/pretenzijas lapu parakstīšana, kad gan mazumtirgotāja, gan piegādātāja pārstāvji ar saviem parakstiem apliecina, ka prece ir bijusi nekvalitatīva. Taču šāda kārtība nav visos tirgus uzraudzības gaitā analizētajos līgumos. KP atgādina, ka mazumtirgotājam, lai izvairītos no iespējama NMPAL prasību neievērošanas riska, jānodrošina, lai kvalitātes fakts tiktu apliecināts ar mazumtirgotāja un piegādātāja parakstiem.¹⁴

3.3.2. Preču atpakaļ atdošana COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā

- 50 Sniedzot atbildes uz KP jautājumu, vai mazumtirgotāji bija atdevuši atpakaļ preces piegādātājiem COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, lielākā daļa mazumtirgotāju norādījuši, ka šajā laikā preces tika atdotas atpakaļ, taču atpakaļ atdošanas iemesli nebija saistīti ar COVID-19 ārkārtējās situācijas sekām (skat. 7. attēlu). Savukārt lielākā daļa piegādātāju norādījuši, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā mazumtirgotāji nav lūguši pieņemt atpakaļ preces.

7. attēls. Mazumtirgotāju un piegādātāju atbildes par preču atpakaļ atdošanu COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 51 KP konstatē, ka no visiem gadījumiem, kad preces tika atdotas atpakaļ, tikai viena piegādātāja gadījumā to atpakaļ atdošana bija saistīta ar COVID-19 ārkārtējās situācijas sekām. Visos citos gadījumos iemesli preču atpakaļ atdošanai bija kāds no iepriekš minētajiem (skat. 44. rindkopu) mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos ietvertajiem iemesliem.
- 52 Tirgus uzraudzības gaitā iegūtā informācija liecina, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā par preču atpakaļ atdošanas iemesliem bija nepārtikas preču atgriešana pēc piegādātāju pieprasījuma, pasūtījumam neatbilstoši preču daudzumi, saskaņā ar likumu noteikts tirdzniecības aizliegums, preču kvalitātes problēmas, neatbilstošs marķējums, pārāk īss derīguma termiņš piegādātām precēm. Līdz ar to secināms, ka preču atpakaļ atdošanas iemesli COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā bija tādi paši kā mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos

¹³ KP kopsavilkums par Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma piemērošanas problēmām maizes piegādēs mazumtirdzniecībā, 30. punkts. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/610/download>

¹⁴ Turpat.

minētie. Tas atbilst tirgus uzraudzībā saņemtajai informācijai, ka teju visi preču atpakaļ atdošanas gadījumi nebija saistīti ar COVID-19 ārkārtējās situācijas sekām.

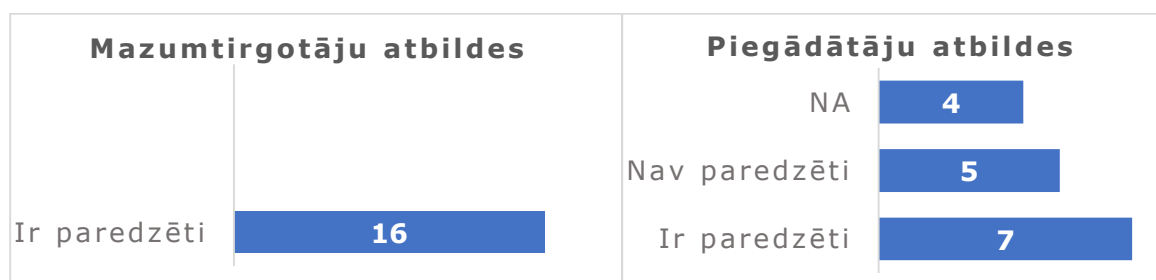
- 53 Tie mazumtirgotāji, kas atbildējuši, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā bija atdevuši atpakaļ preces, norādījuši, ka preču atpakaļ atdošanas procedūra COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā neatšķiras no šādas procedūras ierastajā laikā. Vienīgā mazumtirgotāju un piegādātāju nosauktā atšķirība bija to personāla ievērotie piesardzības pasākumi COVID-19 izplatības mazināšanai.

3.4. Sankciju piemērošana

- 54 NMPAL normās nav uzskaitīti konkrēti sodoša rakstura tiesiskie līdzekļi, līdz ar to sankcijas NMPAL 6. panta pirmās daļas 11. punkta un 7. panta 5. punkta izpratnē saprotamas to plašākajā nozīmē proti, kā līgumsods, soda nauda un procenti, gan arī kā citi pasākumi ar sodošu raksturu.

3.4.1. Līgumsodu noteikumi mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos

- 55 Tirgus uzraudzībā tika konstatēts, ka līgumos starp mazumtirgotājiem un piegādātājiem lielākoties ir paredzēti noteikumi par sankciju piemērošanu par līguma noteikumu pārkāpumu (skat. 8. attēlu). Lielākā daļa mazumtirgotāju ir norādījuši, ka to līgumu noteikumi, kas paredz sankciju piemērošanu, ir vienādi visiem piegādātājiem. Savukārt piegādātāji norādījuši, ka atšķirības līgumu noteikumos par sankciju piemērošanu skaidrojamas ar standarta līgumu formu atšķirību dažādiem mazumtirgotājiem.

8. attēls. Mazumtirgotāju un piegādātāju atbildes par sankciju noteikumiem to starpā noslēgtajos līgumos

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 56 KP konstatē, ka mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtajos līgumos sankcijas paredzētas par šādiem līgumu noteikumu pārkāpumiem: pasūtījuma neizpilde, pasūtījuma daļēja neizpilde, piegādes termiņa kavējumi, maksājuma termiņu kavējumi, nepareizi norādīta preču cena, preces neatbilstība pasūtījumam (piemēram, kvalitāte, iepakojums, marķējums), preces neatbilstība drošības noteikumiem (piemēram, temperatūras režīma ievērošana), pavaddokumentu neatbilstoša noformēšana, u.tml. Šādu sankciju apmērs par dažādiem līgumu noteikumu pārkāpumiem ir dažāds. Līgumos nav dots skaidrojums, kādus kritērijus mazumtirgotājs ņēmis vērā, nosakot katras sankcijas, tostarp līgumsoda, apmēru. Attiecībā uz līgumsoda apmēra noteikšanu, KP atgādina, ka būtiski ir ņemt vērā, ka konkrētos gadījumos, ievērojot konkrētā darījuma noteikumu pārkāpuma būtību un radušās sekas, tieši paredzēto sankciju piemērošana var tikt atzīta par netaisnīgu un nepamatotu. Jo īpaši tas attiecas uz gadījumiem, kad darījuma noteikumu pārkāpuma konkrētā būtība ir plaši definēta, pārkāpuma sekas un to smagums var

atšķirties un sankcijas par konkrēta darījuma noteikumu pārkāpumu nav diferencētas.¹⁵

- 57 Analizējot mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgto līgumu noteikumus, KP konstatē, ka vairākos līgumos sankciju piemērošanas noteikumi atšķiras akcijas un ārpus akcijas precēm. Šādas atšķirības KP konstatējusi arī to mazumtirgotāju līgumos, kuri atbildējuši, ka sankcijas par līgumu nosacījumu pārkāpumiem saistībā ar atlaižu akcijām domātām precēm neatšķiras no sankcijām saistībā ar ārpus akcijas precēm. Tie mazumtirgotāji, kas atbildējuši, ka to līgumos ir paredzēti atšķirīgi noteikumi par sankciju piemērošanu par līguma noteikumu pārkāpumu attiecībā uz atlaižu akcijām domāto preču nepiegādi, skaidro atšķirības ar pieprasījuma pieaugumu pēc šīm precēm, mazumtirgotāja reputācijas risku šo preču nepieejamības gadījumā, ieguldījumiem reklāmā, patērētāju iespējamām sūdzībām uzraugošām iestādēm un iespējamu administratīvo sodu piemērošanu.
- 58 Par atšķirīga līgumsoda apmēra noteikšanu akcijas preču gadījumā KP norāda, ka NMPAL 6. panta pirmās daļas 11. punkts un NMPAL 7. panta 5. punkts aizliedz mazumtirgotājiem piemērot netaisnīgas un nepamatotas sankcijas par darījumu noteikumu pārkāpumu. Tādējādi sankcijām, kuras paredz vai piemēro mazumtirgotājs, ir jābūt taisnīgām un samērīgām kā ar konkrēto darījuma (atsevišķu tā noteikumu) pārkāpumu, tā ar paredzamajiem zaudējumiem vai kaitējumu.¹⁶ Nosakot piemērojamās sankcijas par līguma noteikumu pārkāpumiem taisnīgo apmēru, papildus vērā ņemams CL regulējums par līgumsodiem. Līgumsoda apmērs saskaņā ar CL 1716. panta trešo daļu par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var tikt noteikts pieaugošs, taču kopumā ne vairāk par 10 % no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra. Vienlaicīgi KP norāda, ka NMPAL 6. panta pirmās daļas 11. punkts un NMPAL 7. panta 5. punkts neparedz izņēmumus, līdz ar to neatkarīgi no tā, vai tiek veikta regulāro vai akciju preču piegāde, ir jāņem vērā, ka NMPAL paredz vienotas prasības sankciju piemērošanā.
- 59 Dažos mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtajos līgumu noteikumos attiecībā uz sankciju piemērošanu par pasūtījumu daļējo izpildi mazumtirgotāji norāda ne tikai piemērojama līgumsoda augstāko robežu, kas izteikta procentos no nepiegādāto preču summas, bet arī norāda summu eiro, par kuru piemērojams līgumsods nedrīkst būt mazāks. KP norāda, ka atbilstoši NMPAL noteikumiem sankcijas apmērs par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) nedrīkst būt lielāks par 10 % no nepiegādāto preču summas.¹⁷ Līdz ar to mazumtirgotāji nedrīkst piemērot piegādātājiem lielākas soda sankcijas nekā noteikts likumā.
- 60 KP konstatējusi, ka daudzpusējos līgumos un līgumos, kas noslēgti starp piegādātāju un izplatīšanas pakalpojuma sniedzēju, ir gan sankciju piemērošanas noteikumu atšķirības akcijas un ārpus akcijas precēm, gan līgumsodu zemākā sliekšņa noteikšanas noteikumi. KP norāda, ka konsultanta vai aģenta rīcība ir attiecināma uz uzņēmumu, kura vārdā tas rīkojas.¹⁸ KP norāda, ka mazumtirgotāji kā komersanti, kas izmanto citu komersantu pakalpojumus, ir tieši atbildīgi nolīgto darbinieku un uzņēmumu veiktajām darbībām. Tādējādi mazumtirgotāju uzdevums ir ne tikai savā darbībā ievērot normatīvos aktus, bet arī nodrošināt kontroles

¹⁵ Konkurences padome. Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma piemērošanas vadlīnijas. Ar grozījumiem 2019. gada otrajā pusgadā, 77. punkts. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/790/download>

¹⁶ Turpat, 74. punkts.

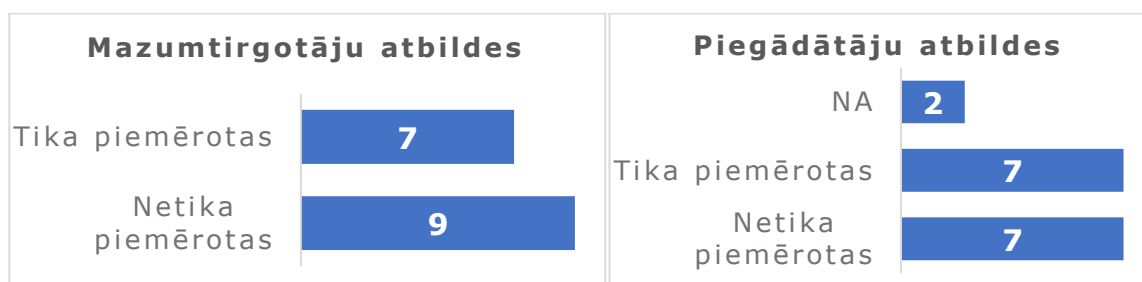
¹⁷ Turpat, 78. punkts.

¹⁸ Pirmās instances tiesas (piektā palāta) 11.12.2003. spriedums lietā T-56/99 *Marlines pret Eiropas Komisiju*, 60.punkts.

mehānismu un labu pārvaldību visā uzņēmumā, tai skaitā, lai to piesaistītie pakalpojumu sniedzēji ievēro NMPAL noteikumus.

3.4.2. Līgumsodu piemērošana COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā

- 61 Sniedzot atbildes uz KP jautājumu, vai mazumtirgotāji to piegādātājiem COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā bija piemērojuši sankcijas par līguma noteikumu pārkāpumu, nedaudz vairāk nekā puse mazumtirgotāju norādījuši, ka šajā laikā sankcijas tie piemēroja (skat. 9. attēlu). Gandrīz puse piegādātāju norādījuši, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā mazumtirgotāji tiem sankcijas nepiemēroja. Vienāds skaits mazumtirgotāju un piegādātāju norādījuši, ka sankcijas tika piemērotas.

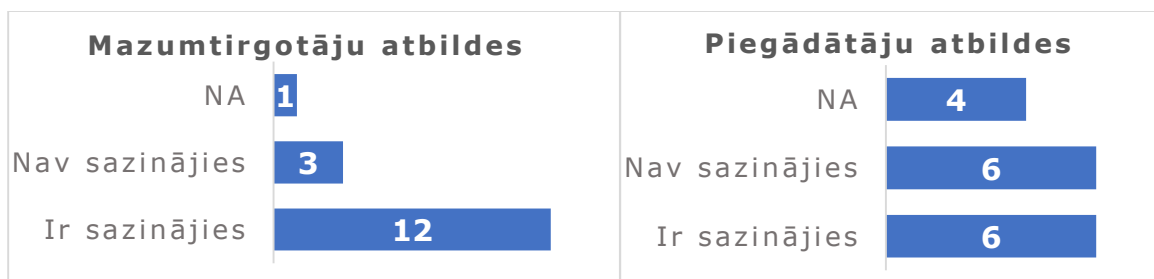
9. attēls. Mazumtirgotāju un piegādātāju atbildes par sankciju piemērošanu COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 62 KP konstatē, ka visi mazumtirgotāji, kas atbildēja apstiprinoši uz jautājumu, vai tie piemērojuši sankcijas COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, norādīja, ka piemērotās sankcijas, tostarp līgumsodi, neatšķīrās no sankcijām, ko mazumtirgotāji bija piemērojuši pirms COVID-19 ārkārtējās situācijas. Vienlaicīgi mazumtirgotāji norādījuši, ka tie izvērtēja pārkāpumus pirms tika piemēroti līgumsodi. Piegādātāju un to pārstāvošo asociāciju sniegtās atbildes par COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā piemērotām sankcijām arī liecina, ka piemērotās sankcijas, tostarp līgumsodi, ko mazumtirgotāji piemērojuši šajā laikā, neatšķiras no sankcijām pirms COVID-19 ārkārtējās situācijas.
- 63 Tirgus uzraudzības gaitā iegūtā informācija liecina, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā par sankciju piemērošanas iemesliem bija pilnīga vai daļēja preču nepiegāde, piegādes grafika neievērošana, pavaddokumentos nepareizi norādītas preču cenas, preces kvalitātes neatbilstības, nepareizs marķējums, u.tml. Visos gadījumos, kad sankcijas tika piemērotas, iemesli to piemērošanai bija kāds no iepriekš minētajiem mazumtirgotāju un piegādātāju līgumu noteikumu pārkāpumiem. Tas atbilst tirgus uzraudzībā saņemtajai informācijai, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā piemērotas sankcijas neatšķiras no sankcijām, ko mazumtirgotāji bija piemērojuši pirms šī laika.
- 64 ¾ mazumtirgotāju norādījuši, ka mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgtajos līgumos ir paredzēta iespēja sazināties ar mazumtirgotāju, lai informētu par neiespējamību veikt preču piegādi atbilstoši mazumtirgotāja pasūtījumam. KP konstatē, ka tikai nedaudz vairāk nekā pusei šo mazumtirgotāju līgumu noteikumi par saziņu, lai informētu par neiespējamību veikt preču piegādi, ir iekļauti līgumu tekstā. Daļai mazumtirgotāju līgumos nav paredzēta kārtība, kādā veidā piegādātājam būtu jāsaņemas ziņas gadījumā, ja tas nevar nodrošināt preču piegādi noteiktajā apjomā vai laikā. Vienlaicīgi daļai mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos

ir paredzēti vienas līdz trīs nedēļu gari termiņi, lai informētu mazumtirgotāja atbildīgo personu par neiespējamību veikt piegādi noteiktajā apjomā vai laikā, kas it sevišķi ārkārtējās situācijas apstākļos nebūtu uzskatāmi par samērīgu prasību.

- 65 KP secina, atbilstoši tirgus uzraudzībā saņemtajai informācijai, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā ne visi piegādātāji izmantoja līgumos neparedzētus noteikumus, lai informētu mazumtirgotājus par to nespēju veikt piegādes. Vienlaicīgi arī vienas līdz trīs nedēļu termiņš informācijas sniegšanai pirms neparedzēto apstākļu iestāšanās, lai informētu par neiespējamību veikt piegādes noteiktajā laikā vai apjomā, nebija objektīvi izpildāms. Līdz ar to secināms, ka piemērotie līgumsodi šādās situācijās neatkarīgi no tā, vai COVID-19 ārkārtējā situācija būtu nepārvaramas varas apstākļi atbilstoši starp mazumtirgotāju un COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā piegādātāju noslēgto līgumu noteikumiem vai nebūtu, nevarētu tikt uzskatīti par taisnīgiem un pamatotiem, ja preču piegādes neiespējamība noteiktajā apjomā vai laikā bija cēloniski saistīta ar COVID-19 ārkārtējo situāciju.
- 66 Analizējot tirgus uzraudzībā gūto informāciju saistībā ar mazumtirgotāju un piegādātāju ikdienas saziņu, KP secina, ka mazumtirgotāji par pasūtamo preču apjomiem neveic plānošanu nedz akcijas, nedz ārpus akcijas pasūtāmajām precēm. Līdz ar to secināms, ka faktiski mazumtirgotāji nav ierobežoti, formāli ievērojot NMPAL noteikumus attiecībā uz sankciju apmēru, piemērot šīs sankcijas atkārtoti par to pašu pasūtīto, bet nepiegādāto preču daudzumu. KP ieskatā šāda mazumtirgotāju prakse it īpaši COVID-19 ārkārtējās situācijas izraisītu loģistikas ķēdes pārrāvumu, kad transporta pārvadājumu ierobežošana ietekmē arī preču pieejamību tirgū, nevar tikt uzskatīta par taisnīgu un pamatotu.
- 67 KP konstatē, ka ne visi mazumtirgotāji, sniedzot detalizētās atbildes un tirgus uzraudzībā uzdoto jautājumu par piegādātājiem piemērotajām sankcijām COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, norādījuši neizpildīto saistību apmēru. Līdz ar to KP bija ierobežotas iespējas pārbaudīt, vai mazumtirgotāji savā ikdienā ievēro NMPAL noteiktos ierobežojumus un NMPAL piemērošanas vadlīnijās sniegtus skaidrojumus par līgumsodu noteikšanas ierobežojumiem saistību nepienācīgās izpildes vai neizpildes īstajā laikā (termiņā) gadījumos.
- 68 Vienlaikus $\frac{3}{4}$ mazumtirgotāju norādījuši, ka COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā ar tiem bija sazinājušies piegādātāji, lai informētu par iespējamiem sarežģījumiem gan akcijas, gan ārpus akcijas preču piegādēs (skat. 10.attēlu). Tajā pašā laikā nedaudz vairāk nekā viena trešdaļa piegādātāju un to pārstāvošo asociāciju norādījusi, ka sazinājās ar mazumtirgotājiem, lai informētu par konkrētiem preču piegādes sarežģījumiem.

10. attēls. Mazumtirgotāju un piegādātāju atbildes par saziņu COVID-19 ārkārtējā situācijā, lai informētu par neiespējamību noteiktajā laikā vai apjomā nodrošināt piegādi

Avots: KP izstrādāts, izmantojot mazumtirgotāju un piegādātāju sniegto informāciju

- 69 Šāds piegādātāju kūtums saziņai ar mazumtirgotājiem var tikt izskaidrots ar to, ka daļai mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos *expressis verbis* nav paredzēta saziņas kārtība situācijās, kad nav iespējama preču piegāde noteiktajā laikā vai apjomā. Vienlaicīgi šāda piegādātāju saziņa ar mazumtirgotājiem var tikt skaidrota ar to, ka tie piegādātāji, kuri neuzskatīja COVID-19 ārkārtējo situāciju par nepārvaramas varas apstākli vai COVID-19 ārkārtējā situācija neietekmēja to iespējas nodrošināt preču piegādi atbilstoši pasūtījumiem, nesazinājās ar mazumtirgotājiem.
- 70 Tirgus uzraudzības gaitā KP noskaidrojusi vairākus iemeslus sankciju piemērošanai COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā no to mazumtirgotāju puses, kuriem līgumos ar piegādātājiem ir paredzēti nepārvaramas varas noteikumi.
1. Mazumtirgotājs nav uzskatījis COVID-19 ārkārtējo situāciju par nepārvaramas varas apstākli.
 2. Piegādātājs nav vērsies pie mazumtirgotāja saistībā ar COVID-19 ārkārtējās situācijas ietekmi uz to spēju izpildīt pasūtījumu un veikt piegādes.
 3. Piegādātājs bija informējis mazumtirgotāju par nespēju veikt pasūtīto preču piegādi, taču tā pamatojums saistībai ar COVID-19 ārkārtējo situāciju nav bijis pietiekams vai nav bijis saistīts ar nepārvaramas varas apstākļiem.

3.5. Kopsavilkums

- 71 Analizējot mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbību COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, konstatējams, ka gan mazumtirgotāji, gan piegādātāji saskārušies ar zināmām grūtībām šajā laikā. Vairāk mazumtirgotāju nekā piegādātāju neuzskatīja COVID-19 ārkārtējo situāciju par nepārvaramas varas apstākli un neuzskatīja, ka tā atbrīvo no līguma nepildīšanas. Attiecīgi mazumtirgotāji piemēroja līgumsodus par līgumu noteikumu neizpildi, kamēr piegādātāji uzskatīja šādu līgumsodu piemērošanu par nepamatoju, jo paši uzskatīja COVID-19 ārkārtējo situāciju par nepārvaramas varas apstākli.
- 72 Lielākā daļa mazumtirgotāju un piegādātāju nejuta sadarbības izmaiņas COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā. Tomēr gan mazumtirgotāji, gan piegādātāji norādījuši, ka to sadarbība šajā laikā kļuvusi ciešāka, intensīvāka un pretimnākošāka.
- 73 Mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgto līgumu analīze norāda, ka vēl joprojām pastāv problēmas, kuras mazumtirgotājiem būtu jāizvērtē, lai izvairītos no NMPAL prasību neievērošanas riska. Proti, problēmas pastāv saistībā ar preču atpakaļ atdošanu, sankciju piemērošanas noteikumiem akcijas precēm un sankciju piemērošanas apmēru.
- 74 Vienlaicīgi ir novērojama atšķirība informēšanas kārtībā starp prasībām, kas izvirzītas līgumu noteikumos piegādātājiem saistībā ar pasūtīto preču piegādi un NMPAL prasībām mazumtirgotājiem saistībā ar preču pasūtījuma maiņu. Piegādātājam mazumtirgotājus jābrīdina par preču nepiegādi noteiktajā apjomā vai laikā vienu līdz trīs nedēļas pirms šādas nepiegādes, toties mazumtirgotāji nav tiesīgi mainīt pārtikas preču pasūtījumu divas dienas pirms preču piegādes vai vēlāk¹⁹.
- 75 Mazumtirgotāju un piegādātāju saziņas analīze COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā norāda, ka mazumtirgotāji būtu sagaidījuši, ka piegādātāji paši sazinātos ar tiem un informētu gan vispārīgi, gan konkrēti par katru gadījumu, kad nav iespējams veikt preču piegādi noteiktajā laikā vai apjomā atbilstoši mazumtirgotāju

¹⁹ NMPAL 6. panta trešās daļas 2. punkts.

pasūtījumiem COVID-19 ārkārtējā situācijā. Taču piegādātāji, zinot, ka šādu noteikumu to līgumos ar mazumtirgotājiem nav, nesazinājās ar mazumtirgotājiem. Tā rezultātā mazumtirgotāji ir piemērojuši līgumsodus.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

- 76 Tirgus uzraudzībā konstatētais neliecina, ka mazumtirgotāji būtu ņēmuši vērā KP norādījumus par atdodamo nekvalitatīvo preču izsekojamību.
- Lai izvairītos no iespējama NMPAL prasību neievērošanas riska, KP aicina mazumtirgotājus nodrošināt preču, kas atzītas par nekvalitatīvām, izsekojamību.
- 77 Tirgus uzraudzībā iegūtā informācija liecina, ka ne visi mazumtirgotāji nodrošina, lai nekvalitatīvas preces, kas tiek atdotas atpakaļ piegādātājiem, pamatojoties uz NMPAL 6. panta pirmās daļas 8. punktā noteikto izņēmumu, tiktu nodotas, apliecinot to ar mazumtirgotāja un piegādātāja pārstāvju parakstiem.
- KP atgādina, lai izvairītos no iespējama NMPAL prasību neievērošanas riska, jānodrošina, lai preces neatbilstības kvalitātes fakts tiktu apliecināts ar mazumtirgotāja un piegādātāja parakstiem. KP aicina mazumtirgotājus nekvalitatīvo preču atpakaļ atdošanu nodrošināt caurspīdīgā un izsekojamā procedūrā, kas nerada šaubas par mazumtirgotāju rīcības atbilstību NMPAL noteikumiem.
- 78 Vairākos mazumtirgotāju un piegādātāju līgumos akcijas un ārpus akcijas precēm sankciju piemērošanas noteikumi atšķiras.
- KP norāda, ka NMPAL 6. panta pirmās daļas 11. punkts un NMPAL 7. panta 5. punkta izpratnē atšķirīgu sankciju piemērošana atkarībā no preces realizēšanas veikalā veida var tikt atzīta par nepamatotu un netaisnīgu.
- 79 Mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgto līgumu noteikumos attiecībā uz sankciju piemērošanu par pasūtījumu daļējo izpildi mazumtirgotāji norāda ne tikai piemērojamā līgumsoda augstāko robežu, bet arī norāda summu, par kuru piemērojams līgumsods nedrīkst būt mazāks.
- KP atgādina, ka atbilstoši NMPAL noteikumiem sankcijas apmērs par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) nedrīkst būt lielāks par 10 % no nepiegādāto preču summas. Līdz ar to KP aicina izvairīties no līgumsodu paredzēšanas līgumos, kas pielīdzināta konkrētai summai, nevis procentuālai izteiksmei no neizpildes apmēra.
- 80 KP konstatē daudzpusējo līgumu un līgumu, kas noslēgti starp piegādātāju un izplatīšanas pakalpojuma sniedzēju, noteikumu neatbilstības NMPAL noteikumiem.
- KP norāda, ka konsultanta vai aģenta rīcība ir attiecināma uz uzņēmumu, kura vārdā tas rīkojas. KP atgādina, ka mazumtirgotāji kā komersanti, kas izmanto citu komersantu pakalpojumus, ir tieši atbildīgi par nolīgto darbinieku un uzņēmumu veiktajām darbībām. Tādējādi mazumtirgotāju uzdevums ir ne tikai savā darbībā ievērot normatīvos aktus, bet arī nodrošināt kontroles mehānismu un labu pārvaldību visā uzņēmumā, tai skaitā, lai to piesaistītie pakalpojumu sniedzēji ievēro NMPAL noteikumus.
- 81 Tirgus uzraudzības gaitā ir konstatēta atšķirība informēšanas kārtībā starp prasībām, kas izvirzītas līgumu noteikumos piegādātājiem saistībā ar pasūtīto preču piegādi un NMPAL prasībām mazumtirgotājiem saistībā ar preču pasūtījuma maiņu. Saskaņā ar mazumtirgotāju un piegādātāju noslēgto līgumu noteikumiem piegādātājam mazumtirgotājus jābrīdina par preču nepiegādi noteiktajā apjomā vai laikā vienu līdz trīs nedēļas pirms šādas nepiegādes, toties mazumtirgotājiem saskaņā ar NMPAL noteikumiem ir atļauts mainīt pārtikas preču pasūtījumu vismaz divas dienas pirms preču piegādes.

KP skaidro, ka jebkuros līguma izpildes apstākļos, jo īpaši ārkārtējās situācijas laikā, pie šādas nevienlīdzības starp piegādātāju un mazumtirgotāju līgumiskajos noteikumos attiecībā uz pārtikas preču pasūtīšanu un piegādi sankciju piemērošana piegādātājam par līgumā noteiktā paziņošanas termiņa neievērošanu nevar tikt uzskatīta par taisnīgu un pamatotu atbilstoši NMPAL 6. panta pirmās daļas 11. punktam.

- 82 KP secina, ka mazumtirgotāji par pasūtāmo preču apjomu neveic plānošanu nedz akcijas, nedz ārpus akcijas pasūtāmajām precēm. Līdz ar to secināms, ka faktiski mazumtirgotāji nav ierobežoti piemērot šīs sankcijas atkārtoti par to pašu pasūtīto, bet nepiegādāto preču daudzumu.

KP informē, ka mazumtirgotāju prakse, kas piekopj atkārtotu līgumsodu piemērošanu par nepiegādātām precēm, nevar tikt uzskatīta par taisnīgu un pamatotu. It īpaši COVID-19 ārkārtējās situācijas izraisītu loģistikas ķēdes pārrāvumu, kad transporta pārvadājumu ierobežošana ietekmē arī preču pieejamību tirgū, atkārtota līgumsodu piemērošana par nepiegādātām precēm ir netaisnīga un nepamatota.

- 83 KP konstatē, ka ne visi mazumtirgotāji, sniedzot detalizētās atbildes uz tirgus uzraudzībā uzdoto jautājumu par piegādātājiem piemērotajām sankcijām COVID-19 ārkārtējās situācijas laikā, norādījuši neizpildīto saistību apmēru. Līdz ar to KP bija ierobežotas iespējas pārbaudīt, vai mazumtirgotāji savā ikdienā ievēro NMPAL noteiktos ierobežojumus kopsakarā ar CL normām un NMPAL piemērošanas vadlīnijās sniegtos skaidrojumus par līgumsodu noteikšanas ierobežojumiem saistību nepienācīgās izpildes vai neizpildes īstajā laikā (termiņā) gadījumos. Vienlaikus KP atgādina, ka mazumtirgotājiem aizliegts piemērot netaisnīgas un nepamatotas sankcijas par darījumu noteikumu pārkāpumu; sankcijām, kuras paredz vai piemēro mazumtirgotājs, ir jābūt taisnīgām un samērīgām kā ar konkrēto darījuma (atsevišķu tā noteikumu) pārkāpumu, tā ar paredzamajiem zaudējumiem vai kaitējumu.

- 84 COVID-19 pandēmijas apstākļos un ieviesto personu pārvietošanās plašo ierobežojumu dēļ vairākas nozares saskārās ar ekonomikas traucējumiem un ar tiem saistītām finansiālām grūtībām un naudas plūsmas problēmām. Ieviestie ierobežojumi būtiski izmainīja patērētāju pieprasījuma tendences pēc vairākām precēm. Vienlaicīgi arī izmaiņas funkcionējošā loģistikas sistēmā, tostarp apgrūtināta vai pārtraukta starptautiskā preču piegāde, ietekmēja preču pieejamību.

Negodīgas tirdzniecības prakses šādos nenoteiktības apstākļos var negatīvi ietekmēt vairākus piegādātājus vēl vairāk nekā ierastajos apstākļos, liekot tiem ciest nepamatotus zaudējumus, samazināt produkcijas klāstu un darbinieku skaitu. Tāpēc KP aicina mazumtirgotājus ievērot NMPAL noteikumus un neizvirzīt piegādātājiem aizliegtas prasības, kas negatīvi ietekmētu visu tirgu.

- 85 Ārkārtējas situācijas izsludināšana COVID-19 dēļ pati par sevi automātiski nekonstituē nepārvaramas varas apstākļus. Ārkārtējās situācijas laikā noteiktie ierobežojumi individuāli vērtējamajos gadījumos var radīt nepārvaramas varas apstākļus. Piegādātājam ir pienākums par nepārvaramas varas apstākļa iestāšanos, tiklīdz tas tiek konstatēts, nekavējoties ziņot mazumtirgotājam. Tāpat piegādātājam ir jābūt gatavam pierādīt, ka tas veicis visas nepieciešamās darbības, lai līgumu izpildītu, un tam nebija iespējams pārvarēt attiecīgos ārkārtējās situācijas ierobežojumu radītos šķēršļus līguma izpildei.

KP skaidro, ka, vērtējot NMPAL prasību ievērošanu un civiltiesību noteikumus attiecībā uz nepārvaramu varu līgumiskās attiecībās, pastāvot objektīviem iemesliem saistību neizpildei, lai arī neesot līguma noteikumos ietvertiem nepārvaramas varas nosacījumiem, būtu jāvērtē, vai vienlaicīgi konstatējams turpmāk minētais – ārkārtējās situācijas laikā noteiktais ierobežojums radījis tādu notikumu, no kura nebija iespējams izvairīties un kura sekas nebija iespējams pārvarēt, sapratīga persona līguma noslēgšanas brīdī nevarēja to paredzēt, notikums neradās puses vai tās kontrolē esošas personas rīcības dēļ, un notikums saistību izpildi padara neiespējamu.

- 86 Ņemot vērā tirgus uzraudzības gaitā konstatēto problemātiku saistībā ar preču atpakaļ atdošanu un sankciju piemērošanu, KP aicina mazumtirgotājus godprātīgi izmantot NMPAL 6. panta pirmās daļas 8. punktā noteiktos izņēmumus no preču atpakaļ atdošanas aizlieguma, kā arī ievērot NMPAL 6. panta pirmās daļas 11. punktā un 7. panta 5. punktā noteiktos aizliegumus. Lai pārliecinātos, ka praksē tiek ievēroti KP ieteikumi un norādījumi, KP plāno turpināt novērot mazumtirgotāju darbības.

Pateicība

Konkurences padome pateicas uzņēmumiem un asociācijām, kas sniedza tirgus uzraudzības veikšanai nepieciešamo informāciju.

Par tirgu uzraudzību

Konkurences padome veic tirgu uzraudzību – padziļinātu konkurences situācijas analīzi – mērķtiecīgi izvēlētos tirgos, lai atklātu un novērstu konkurences kropļojumus, kas ierobežo uzņēmumu vienlīdzīgu sāncensību.

Uzraudzības noslēguma ziņojums tiek publiskots, ja to neliedz informācijas pieejamības ierobežojumi un ja informācija par tirgu, kas iegūta papildus pārkāpuma konstatēšanai vai nekonstatēšanai, uzskatāma par būtisku.

Sabiedrības līdzdalības iespējas

Anonīmas ziņošanas iespēja Konkurences padomes interneta vietnē: <http://www.kp.gov.lv/lv/tipoffs>

Informēt Konkurences padomi par iespējamiem pārkāpumiem vai saņemt konsultāciju iespējams gan klātienē (iepriekš piesakoties), gan telefoniski (arī neatklājot savu identitāti).

Konkurences padome
Brīvības 55, 2.korp.,
Rīga, LV-1010,
Tālrunis: +371 67282865
Fakss: +371 67242141
E-pasts: konkurence@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

[@KPgovLV](https://twitter.com/KPgovLV)